

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.5.3>

INNOWACYJNE PODEJŚCIA DO SZKOLENIA ZAWODOWEGO SPECJALISTÓW W ZAWODACH SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH

Ivan Iskerskyi

kandydat nauk technicznych

doktorant Katedry Inżynierii Mechanicznej i Transportu

*Tarnopolskiego Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego imienia Wołodymyra Hnatiuka
(Tarnopol, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0003-1528-9225

iskerskuj@ukr.net

Adnotacja. Artykuł poświęcono problemowi zastosowania innowacyjnego podejścia w zawodowym szkoleniu specjalistów w zawodach społeczno-ekonomicznych. Celem badań jest ujawnienie nowoczesnych podejść do szkolenia przyszłych specjalistów w zawodach społeczno-ekonomicznych. Metodami badawczymi są analiza teoretyczna i synteza źródeł literaturowych. W szczególności autor ujawnia istotę pojęć: „innowacja”, „innowacja pedagogiczna”, „podejście”. Autor podkreśla potrzebę stosowania nowych podejść metodologicznych w procesie edukacyjnym. Uwaga koncentruje się na podejściu technologicznym i definiuje strukturalne etapy procesu szkolenia technologicznego studentów szkół wyższych. Rozważane są etapy organizacji procesu edukacyjnego, podczas którego studenci będą uczyć się projektowania. Zwrócono uwagę na metodę interaktywną – biznesową grę fabularną, dzięki której studenci nauczą się rozwiązywać problemy zawodowe. Metoda wyszukiwania częściowego i rozmowa heurystyczna są uważane za najskuteczniejsze metody pomagające studentom w samodzielnym rozwiązywaniu problemów. Podejścia zadaniowe, problemowe i kompetencyjne zostały zidentyfikowane jako podejścia produktywne. Stwierdzono, że proces edukacyjny w instytucjach szkolnictwa wyższego powinien opierać się na integracyjnym połączeniu podejść metodologicznych – kompetencyjnego, technologicznego, zadaniowego, problemowego, co pozwoli na jakościowe przygotowanie przyszłych specjalistów w zawodach społeczno-ekonomicznych do działalności zawodowej.

Słowa kluczowe: innowacja, podejście, podejście innowacyjne, przyszli specjaliści w zawodach społeczno-ekonomicznych, podejście kompetencyjne, podejście technologiczne, podejście zadaniowe, podejście problemowe.

INNOVATIVE APPROACHES IN PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS IN SOCIONOMIC PROFESSIONS

Ivan Iskerskyi

Candidate of Technical Sciences,

PhD student of Department of Mechanical Engineering and Transport

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (Ternopil, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-1528-9225

iskerskuj@ukr.net

Abstract. The article is devoted to highlighting the problem of using innovative approaches in professional training of specialists in socionomic professions. The purpose of the scientific work is to reveal – modern approaches in the training of future specialists in socionomic professions. Particularly, the author revealed the essence of the concepts: «innovation», «pedagogical innovation», «approach». The attention is paid to the technological approach. There are defined structural stages of the process of technological training of students of higher education. Attention is paid to the interactive method – a business role-playing game. By means of this method students will learn to solve professional problems. The partial search method and the heuristic conversation were noted as the most effective methods. These methods will help students solve tasks independently. It was concluded that the educational process in a higher educational institution should be based on new approaches to the learning process – competency-based, technological, problem-based.

Key words: innovation, approach, innovative approach, future specialists of socionomic professions, competence approach, technological approach, task approach, problematic approach.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ

Іван Іскерський

кандидат технічних наук,

докторант кафедри машинознавства і транспорту

Тернопільського національного педагогічного університету

імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-1528-9225

iskerskuj@ukr.net

Анотація. Стаття присвячена висвітленню проблеми застосування інноваційних підходів у професійній підготовці фахівців соціономічних професій. Метою наукової роботи є розкриття сучасних підходів у підготовці

майбутніх фахівців соціономічних професій. Методами дослідження визначено теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел. Зокрема, автором розкрито сутність понять: «інновація», «педагогічна інновація», «підхід». Наголошено на необхідності використання в освітньому процесі нових методологічних підходів. Акцентовано увагу на технологічному підході та визначено структурні етапи процесу технологічної підготовки здобувачів вищої освіти. Розглянуто етапи організації освітнього процесу, під час яких студенти вчитимуться проектуванню. Звернуто увагу на інтерактивний метод – ділову рольову гру, завдяки якій студенти вчитимуться розв'язувати професійні проблеми. Частково-пошуковий метод та евристичну бесіду відзначено як найбільш ефективні методи, які допоможуть студентам самостійно вирішувати завдання. Продуктивними підходами визначено задачний, проблемний, компетентнісний. Зроблено висновок, що освітній процес у закладах вищої освіти має ґрунтуватися на інтегративному поєднанні методологічних підходів – компетентнісному, технологічному, задачному, проблемному, що дадуть змогу якісно підготувати майбутніх фахівців соціономічних професій до професійної діяльності.

Ключові слова: інновація, підхід, інноваційний підхід, майбутні фахівці соціономічних професій, компетентнісний підхід, технологічний підхід, задачний підхід, проблемний підхід.

Вступ. Модернізація сучасної системи вищої освіти, соціально-економічні зміни, глобалізація та інтеграція до європейського простору спонукають до вдосконалення освітнього процесу у закладах вищої освіти, що сприятиме підготовці висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, які постійно розвиватимуться, самовдосконалюватимуться та стануть агентами змін, забезпечуючи прогресивний розвиток суспільства. Насамперед, це стосується фахівців соціономічних професій, адже вони працюють у соціальній сфері та постійно взаємодіють із людьми, тому мають володіти цілим набором загальних і професійних компетентностей, які дадуть їм змогу успішно здійснювати трудову діяльність. Зокрема, в професійному стандарті «Майстер готельного обслуговування» ключовими професійними компетентностями визначено «здатність вирішувати побутові та трудові конфлікти»; «приймати участь у доборі персоналу, його стажуванні та навчанні»; «долучатися до проведення та організації конференцій, бізнес-форумів» тощо. Відповідно, організатор з готельного обслуговування має вміти слухати та доносити власну думку; презентувати себе та результати професійної діяльності; працювати в команді; діяти в нестандартних ситуаціях; самостійно приймати рішення; запобігати виникненню конфліктних ситуацій; дотримуватися культури професійної поведінки в колективі (Професійний стандарт «Майстер готельного обслуговування», 2021: 7).

З огляду на це, вагома роль покладається на університети, зокрема, педагогічні заклади вищої освіти (ЗВО), які покликані інноваційно та інтерактивно здійснювати підготовку здобувачів вищої освіти, використовуючи нестандартні форми проведення аудиторних занять, сучасні технології, методи, засоби та прийоми роботи, що в результаті сприятиме розвитку професійних, творчих, комунікативних компетентностей та стимулюватиме до самоосвіти.

Таким чином, визначена проблема є актуальною і потребує переосмислення традиційних підходів до конструювання освітнього процесу й пошуку нових ефективних шляхів удосконалення професійної підготовки фахівців соціономічного профілю, що дасть змогу підвищити їх конкурентоспроможність на ринку праці.

Проблема професійної підготовки фахівців соціономічних професій стала об'єктом досліджень Т. Браніцької, Л. Волошко, Л. Левицької, Т. Поворознюк, С. Фурдуй та інших. Інноваційні аспекти у професійній підготовці фахівців соціономічних професій розкриті в працях Т. Армаш, Д. Бобилева, Л. Буркової, О. Васюк, С. Калаур, А. Краснощок, Г. Кузан, І. Лов'янової, Н. Лісінчук, Л. Онуфрієвої та інших. Зокрема, важливими для нашого дослідження є праці Г. Кузан, яка висвітлює особливості професійної підготовки фахівців соціономічних професій у вимірі сучасних вимог і реалій. Л. Буркова займається вивченням задачного підходу в підготовці фахівців соціономічних професій, обґрунтуванням типології професійних задач та особливостей їх розв'язання, дослідженням теоретико-методичних засад застосування інноваційних технологій у підготовці фахівців соціономічних професій у вищій школі. С. Калаур, І. Мельничук зосереджують увагу на розгляді філософсько-методологічних засад організації освітньої підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій. Наукові напрацювання Л. Онуфрієвої спрямовуються на вивчення теоретичних і практичних аспектів іншомовної комунікативної взаємодії у підготовці фахівців соціономічних професій. Формування соціально-технологічної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій засобами ІКТ описували Т. Армаш, Д. Бобилев, А. Краснощок, І. Лов'янова. Можливості проблемного навчання у професійній підготовці фахівців соціономічних професій розкриваються в наукових роботах О. Васюк, Н. Лісінчук.

Мета статті полягає у висвітленні інноваційних підходів у професійній підготовці фахівців соціономічних професій.

Матеріали і методи дослідження. Методами дослідження визначено теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел задля окреслення теоретичних основ проблеми дослідження.

Результати та обговорення. Під поняттям «інновація» В. Бусел розглядає «нововведення як комплекс заходів, націлених на впровадження в освіту нових технологій і методів» (Бусел, 2005: 506). На переконання А. Семенової, педагогічна інновація є процесом створення, впровадження, розповсюдження сучасного в освіті; особливою організацією мислення та діяльності, що орієнтована на введення інновацій в освітньому просторі. Дослідниця наголошує, що впровадження інновацій в освіті реалізується за трьома основними напрямками:

- 1) трансформація освітнього процесу (суттєві зміни);
- 2) удосконалення освітнього процесу (модифікація і модернізація існуючого);
- 3) комплексність видозмін (поєднання трансформацій з елементами модифікації та модернізації) (Семенова, 2006: 130).

Т. Лещенко, О. Шевченко акцентують увагу на тому, що інноваційні технології передбачають такі підходи до викладання: сучасні методи викладання; використання технічних навчальних засобів для зберігання та презентації навчального матеріалу, контролю знань студентів (Лещенко, Шевченко, 2016: 251). Підтримуємо дослідників у тому, що, використовуючи в освітньому процесі нові методологічні підходи, викладачі підвищуватимуть не лише його ефективність, а й рівень знань майбутніх фахівців соціономічних професій (Лещенко, Шевченко, 2016: 251).

На переконання В. Галузинського, М. Євтуха, підхід – це цілісний, взаємопов'язаний вплив на здобувачів вищої освіти, в результаті якого вони досягають професійного успіху (Галузинський, Євтух, 1995: 70). Саме технологічний підхід, на думку С. Фурдуй, забезпечить алгоритмічність виконання дій, використання технологій, арсеналу методів, прийомів соціально-педагогічної діяльності задля отримання її ефективних результатів. Дослідниця виокремлює структурні етапи процесу технологічної підготовки, а саме:

- 1) засвоєння пропедевтичних знань;
- 2) усвідомлення знань здобувачами вищої освіти;
- 3) формування позитивного емоційно-ціннісного відношення до технологічної підготовки;
- 4) засвоєння комплексу технологічних знань;
- 5) набуття досвіду технологічної діяльності (Фурдуй, 2017: 487).

Повністю поділяємо позицію А. Конончук, яка наголошує на необхідності систематичного та активного використання інноваційних технологій і методів навчання, що активізуватимуть пізнавальну діяльність педагогів професійного навчання сфери обслуговування, комп'ютерних технологій, бакалаврів з професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт». Серед таких ефективних технологій дослідниця відзначає технологію проєктування, що передбачає розв'язання сукупності завдань проблемного характеру, завдяки яким майбутні фахівці вчаться застосовувати знання на практиці, отримуючи практичні вміння й навички. Проєктування в соціально-педагогічній діяльності, на думку А. Конончук, є технологією створення соціально-педагогічних проєктів, завдяки яким втілюються нові ідеї, що спонукає до соціального розвитку. Використання означеної технології в освітньому процесі, як стверджує дослідниця, є досить ефективним, адже формуються професійні й ключові компетентності. Перевагами використання технології проєктування є:

- активізація навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти;
- формування позитивної мотивації до навчання та майбутньої професійної діяльності;
- розвиток критичного, дивергентного мислення;
- формування вмінь орієнтуватися в інформаційному просторі, вибираючи основну, найбільш важливу інформацію, та самостійно засвоювати і застосовувати знання;
- розвиток умінь використовувати проєктний підхід під час розв'язання проблем соціального характеру;
- найменші витрати часу для досягнення запланованого результату.

Важливими для нашого дослідження є визначені А. Конончук етапи організації освітнього процесу, під час яких студенти вчитимуться проєктуванню:

- 1) підготовчий – самостійний вибір актуальної, інноваційної соціальної проблеми, розробка концепції проєкту;
- 2) окреслення теми, мети, завдань, цілей, термінів виконання; об'єднання в групи; опис видів діяльності; визначення ресурсного забезпечення;
- 3) робота над проєктом, проведення досліджень;
- 4) презентація соціального проєкту на практичних, лабораторних заняттях;
- 5) підготовка експертного висновку на проєкт одногрупників, оцінка роботи (Конончук, 2017: 60–63).

З огляду на зазначене вище, вважаємо, що майбутні фахівці соціономічного профілю мають вивчати у закладах вищої освіти такі дисципліни, як «Технології соціальної роботи», «Організація проєктної діяльності», «Соціальне проєктування» тощо.

На необхідності використання інтерактивних технологій у підготовці майбутніх фахівців соціономічних професій наголошує І. Богданова. Саме ці технології, на думку вченої, дають можливість активно налагодити міжособистісну взаємодію під час моделювання різноманітних професійних ситуацій, засвоїти навички виконання професійних ролей (Богданова, 2011). Зауважимо, що вони активізують освітній процес, роблять його динамічним, цікавим та максимально продуктивним.

Серед інтерактивних технологій, які сприятимуть формуванню конфліктологічної культури в майбутніх фахівців соціономічних професій під час навчального процесу, Т. Браніцька відзначає технологію розвитку критичного мислення, проблемне навчання, тренінгові технології, особистісно орієнтоване навчання, моделювання майбутньої професійної діяльності, технологію організації дискусії в конфлікті, занурення в професійну діяльність, технологію «кейс-методу» тощо (Браніцька, 2016: 401).

Охарактеризуємо деякі з груп інтерактивних методів, які будуть ефективними в процесі професійної підготовки соціономічних фахівців:

- методи створення сприятливої атмосфери передбачають організацію «комунікативної атаки» на початку заняття задля активізації всіх студентів і «включення» їх у роботу;
- методи організації обміну діяльностями мають на меті оптимальне поєднання індивідуальної та групової роботи й раціональне співвідношення діяльності здобувачів вищої освіти та викладача. Використання даної групи інтерактивних методів сприяє об'єднанню студентів у творчі групи для роботи в змодельованих професійних ситуаціях;

– методи смислотворчості характеризуються створенням між студентами нового способу співпраці та взаємодії на основі власного розуміння змісту професійних явищ, обміну знаннями та поповнення уявлень про майбутню професійну діяльність;

– методи мислєдїяльностї дають змогу активізувати розумову діяльність, творчий потенціал, мотивують до навчання, створюють сприятливу позитивну атмосферу під час визначення найбільш ефективних дій у тій чи іншій ситуації, пов'язаній із безпосередньою професійною діяльністю;

– методи рефлексивної діяльності націлені на самооцінку та самоаналіз результатів діяльності, що дають можливість здобувачам вищої освіти визначити стан та динаміку професійного успіху та спроектувати траєкторію професійного зростання (Богданова, 2011).

Цікавим інтерактивним методом, який сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій, на думку Г. Кузан, є ділова рольова гра. Дослідниця наголошує на необхідності її використання під час практичних і лабораторних занять. Саме завдяки діловій грі студенти вчитимуться програвати ролі, імпровізувати в тій чи іншій ситуації, яка передбачає розв'язання професійної проблеми. Варто відзначити й те, що ділова гра сприятиме формуванню вмінь у майбутніх фахівців розв'язувати неігрові ситуації, пов'язані з майбутньою спеціальністю, завдяки уявному перенесенню в штучно створене професійне середовище. Ділова гра допоможе не лише актуалізувати набуті знання, а й закріпити їх, застосовуючи на практиці, сприяючи формуванню та розвитку багатьох професійних компетентностей, зокрема, комунікативної (Кузан, 2018: 71).

Група дослідників пропонують під час навчання використовувати частково-пошуковий метод та евристичну бесіду. Частково-пошуковий метод вважають найбільш ефективним методом, який допоможе здобувачам вищої освіти самостійно розв'язувати завдання. Завдяки даному методу, який передбачає використання евристичних вказівок, студенти будуть активними на заняттях, здійснюючи пошук різних шляхів вирішення задачі. Варто акцентувати увагу на евристичній бесіді, яка, як зазначають дослідники, здатна стимулювати й активізувати роботу майбутніх фахівців соціономічних професій. Під час проведення даного різновиду бесіди викладач або студенти ставлять різноманітні запитання, задіюючи аналітико-синтектичну діяльність мозку. Питання не мають містити підказок та наштовхувати на шлях розв'язання. Науковці наголошують на необхідності поступового зниження рівня проблемності завдань під час постановки запитань, які мають висвітлювати новий погляд на проблему (Лов'янова, Армаш, Бобилев, Краснощок, 2018).

Продуктивним підходом, здатним підготувати до майбутньої професійної діяльності фахівців соціономічних професій, Л. Буркова вважає задачний, сутність якого полягає в розв'язанні задач, пов'язаних із професійною сферою, під час навчального процесу. Серед позитивних сторін даного підходу варто відзначити:

- можливість застосовувати отримані знання на практиці;
- формування вміння бачити проблему, перетворювати її на задачу;
- визначати рівень складності задачі;
- розвиток здатності розуміти свій потенціал, внутрішні ресурси для розв'язання задач;
- вдосконалення вміння шукати різні шляхи розв'язку завдання;
- обов'язкове отримання продуктивного результату.

Для нашого дослідження важливою є не традиційна парадигма застосування задачного підходу, а саме інноваційна, яка ґрунтується на творчій, дослідницькій діяльності та передбачає використання життєвого досвіду, засвоєних знань, перетворення й застосування їх у практичній діяльності з активізацією дивергентного мислення. Зважаючи на це, Л. Буркова рекомендує використовувати в освітньому процесі професійної підготовки фахівців соціономічних професій такі типи задач: практичні, навчальні, навчально-практичні, теоретичні, навчально-професійні, професійно-практичні, професійно-рефлексивні, задачі на професіогенез, прості статичні визначені, прості статичні невизначені, складні статичні визначені, складні статичні невизначені, прості динамічні визначені, прості динамічні невизначені, складні динамічні визначені, складні динамічні невизначені. Варто наголосити, що будь-яка соціономічна задача, на думку дослідниці, має характеризуватися динамічністю, складністю і, бажано, – невизначеністю. Саме завдяки даним типам задач розвиватимуться вміння аналізувати ситуацію, трансформувати її на задачу та добирати найбільш ефективні інструменти для її вирішення (Буркова, 2015: 11–13, 15).

Вагомий потенціал у професійній підготовці майбутніх фахівців соціономічної сфери С. Калаур вбачає в проблемному підході та використанні проблемних ситуацій, що допоможе ефективно розв'язувати конфлікти, які можуть виникати на роботі, пізнавальні та практичні завдання проблемного характеру. Зауважимо, що завдяки цьому підходу навчання перетворюється на процес дослідження, пошуку, експериментування. Вчена доводить ефективність означеного підходу, відзначаючи такі позитивні аспекти:

- розвиток особистості кожного студента;
- розкриття задатків і здібностей під час навчальної діяльності;
- сприяння самоактуалізації;
- можливість всебічного охоплення змістового наповнення майбутньої професійної діяльності;
- розширення цілей професійної підготовки;
- швидке засвоєння знань, формування вмінь і навичок через проблемний пошук та застосування на практиці;
- формування активної позиції студентів;
- розвиток раціонального мислення;

– налагодження ефективної командної діяльності через докладання спільних зусиль для розв'язання проблеми, вираженої проблемною ситуацією.

С. Калаур наголошує на обов'язковому використанні викладачами в освітньому процесі проблемних ситуацій, що лежать в основі проблемного підходу. Проблемні ситуації не мають чітко визначеного шляху розв'язання, оскільки містять протиріччя. Завдяки їх вирішенню, студенти вчитимуться самостійно застосовувати різні способи розумових дій та братимуть активну участь у навчально-пізнавальній діяльності (Калаур, 2016: 100, 102).

Підтримуємо М. Трухан у тому, що здобувачам вищої освіти варто пропонувати проблемні ситуації управлінського характеру, які допоможуть визначити свій власний підхід в управлінні конфліктами. Завдання полягає в ознайомленні з проблемною ситуацією, оцінюванні дій та обранні найбільш ефективного варіанту вирішення конфлікту (Трухан, 2016: с. 12, 14).

Доволі цікавими вважаємо етапи вирішення проблемних ситуацій, визначені С. Калаур:

1) початковий – усвідомлення проблеми, співставлення відомої інформації з тією, яка потребує розв'язання;

2) основний – висловлення думок, гіпотез, припущень щодо вирішення проблеми, обґрунтування своєї точки зору, наведення аргументів і фактів на її підтвердження;

3) заключний – визначення конкретних шляхів розв'язання проблемного завдання, формулювання висновків (Калаур, 2016: 104–105).

Поділяємо думку С. Фурдуй стосовно того, що важливим у професійній підготовці фахівців соціономічної сфери є компетентнісний підхід, який основною метою ставить не засвоєння сукупності знань і збільшення інформованості здобувачів вищої освіти, а насамперед, розвиток умінь визначати проблеми в життєвих ситуаціях та розв'язувати їх. Завдяки компетентнісному підходу, зауважує дослідниця, відбувається засвоєння соціального простору задля розуміння соціальних явищ; соціально-педагогічних ситуацій; освітніх, соціальних проблем та визначення нових підходів і способів їх вирішення. Серед переваг даного підходу С. Фурдуй називає можливість використовувати практичний досвід соціально-педагогічної діяльності; сприяння створенню комфортних умов для розвитку кожного студента; можливість окреслити перспективи щодо розробки, впровадження та вибору найефективніших інноваційних технологій, методів та прийомів задля досягнення результату в професійній діяльності; зменшення впливу несприятливих обставин і факторів на соціалізацію особистості (Фурдуй, 2017: 487).

Висновки. Отже, підсумовуючи викладене вище, робимо висновок, що освітній процес у закладах вищої освіти має ґрунтуватися на комплексі методологічних підходів – компетентнісному, технологічному, задачному, проблемному, які в інтегрованій єдності допоможуть здійснювати якісну підготовку майбутніх фахівців соціономічних професій до майбутньої професійної діяльності та сприятимуть набуттю ними фахових компетентностей через змодельовані життєві ситуації, розв'язання завдань проблемного характеру.

Наше дослідження не висчерпує всі аспекти окресленої проблеми. Подальші наукові розвідки будуть спрямовані на дослідження сутності інформаційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій.

Список використаних джерел:

1. Богданова І. М. Використання інтерактивних технологій у підготовці майбутніх соціальних працівників. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія «Педагогічні науки»*. 2011. № 4. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vnadps_2011_4_8.pdf (дата звернення: 12.08.2023).
2. Браніцька Т. Р. Технології формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців соціономічних професій у навчальному процесі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2016. Вип. 44. С. 400–404.
3. Буркова Л. В. Задачний підхід у підготовці фахівців соціономічних професій: типи задач та особливості їх розв'язання. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. № 2 (2). С. 11–16.
4. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
5. Галузинський В. Г., Євтух М. Б. Основи педагогіки та психології вищої школи. Київ : ІНТЕЛ, 1995. 168 с.
6. Калаур С. Потенціал проблемного підходу та використання проблемних ситуацій під час професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія «Педагогічні науки»*. 2016. № 5 (7). С. 96–109.
7. Конончук А. Інноваційні технології у професійній підготовці майбутніх фахівців соціальної сфери. *Актуальні проблеми професійного розвитку соціономічної сфери в системі неперервної освіти* : зб. наук. праць за матеріал. Міжнар. наук.-практ. конф. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2017. С. 60–63.
8. Кузан Г. Професійна підготовка фахівців соціономічних професій у вимірі сучасних вимог і реалій. *Молодь і ринок*. 2018. № 10 (165). С. 68–73. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.147017>
9. Лещенко Т. О., Шевченко О. М. Інноваційні підходи у викладанні української мови як іноземної. *Мова. Свідомість. Концепт* : зб. наук. статей, 2016. С. 250–253.
10. Лов'янова І. В., Армаш Т. С., Бобилев Д. Є., Краснощок А. В. Формування соціально-технологічної компетентності фахівців соціономічних професій засобами ІКТ. *Моделювання складних систем в економіці і освіті* : монографія, 2018. URL: https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/0564/2375/1/2018_1.pdf (дата звернення: 13.08.2023).
11. Професійний стандарт «Майстер готельного обслуговування» від 28 вер. 2021 р. № 629-21. 2021, 30 с.

12. Семенова А. В. Словник-довідник з професійної педагогіки. Одеса : Пальміра, 2006. 221 с.
13. Трухан М. А. Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до діяльності з розв'язання професійних конфліктів у закладах освіти : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : 13.00.04. Рівне: Нац. ун-т водного господарства та природокористування, 2016. 20 с.
14. Фурдуй С. Б. Компетентнісний підхід у вищій школі в Україні: розробка та впровадження ідей при підготовці фахівців соціономічної сфери. *Young Scientist*. 2017. № 3 (43). С. 485–489.

References:

1. Bohdanova, I.M. (2011). Vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohii u pidhotovtsi maibutnykh sotsialnykh pratsivnykiv [The use of interactive technologies in the training of future social workers]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriya «Pedahohichni nauky»*, 4, URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vnadps_2011_4_8.pdf (data zvernennia: 12.08.2023). [in Ukrainian].
2. Branitska, T.R. (2016). Tekhnolohii formuvannia konfliktolohichnoi kultury maibutnykh fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii u navchalnomu protsesi [Technologies of formation of conflict culture of future specialists of socioeconomic professions in the educational process]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*. issue 44, pp. 400–404. [in Ukrainian].
3. Burkova, L.V. (2015). Zadachnyi pidkhid u pidhotovtsi fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii: tytu zadach ta osoblyvosti yikh rozv'iazannia [Task-based approach in the training of specialists in socioeconomic professions: types of tasks and features of their solution]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, 2 (2), pp. 11–16. [in Ukrainian].
4. Busel, V.T. (2005). Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Great explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv, Irpin : VTF «Perun». 1728 p. [in Ukrainian].
5. Haluzynskyi, V.H., Yevtukh, M.B. (1995). Osnovy pedahohiky ta psykholohii vyshchoi shkoly [Fundamentals of pedagogy and psychology of the higher school]. Kyiv : INTEL. 168 p. [in Ukrainian].
6. Kalaur, S. (2016). Potentsial problemnoho pidkhodu ta vykorystannia problemnykh sytuatsii pid chas profesiinoi pidhotovky maibutnykh fakhivtsiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh [The potential of the problem approach and the use of problem situations during professional training of future specialists in higher educational institutions]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriya «Pedahohichni nauky»*, 5 (7), pp. 96–109. [in Ukrainian].
7. Kononchuk, A. (2017). Innovatsiini tekhnolohii u profesiinii pidhotovtsi maibutnykh fakhivtsiv sotsialnoi sfery [Innovative technologies in the professional training of future specialists in the social sphere]. *Aktualni problemy profesiinoho rozvytku sotsionomichnoi sfery v systemi neperervnoi osvity* : zb. nauk. prats za material. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Izmail : RVV IDHU. pp. 60–63. [in Ukrainian].
8. Kuzan, H. (2018). Profesiina pidhotovka fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii u vymiri suchasnykh vymoh i realii [Professional training of specialists in socio-economic professions in terms of modern requirements and realities]. *Molod i rynok*, 10 (165), pp. 68–73. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.147017> [in Ukrainian].
9. Leshchenko, T.O., Shevchenko, O.M. (2016). Innovatsiini pidkhody u vykladanni ukrainskoi movy yak inozemnoi [Innovative approaches in teaching the Ukrainian language as a foreign language]. *Mova. Svidomist. Kontsept* : zb. nauk. Statei. pp. 250–253. [in Ukrainian].
10. Lovianova, I.V., Armash, T.S., Bobyliev, D.Ye., Krasnoschok, A.V. (2018). Formuvannia sotsialno-tekhnolohichnoi kompetentnosti fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii zasobamy IKT [Formation of socio-technological competence of specialists in socioeconomic professions by means of ICT]. *Modeliuvannia skladnykh system v ekonomitsi i osviti* : monohrafiia. URL: https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/0564/2375/1/2018_1.pdf (data zvernennia: 13.08.2023). [in Ukrainian].
11. Profesiinyi standart «Maister hotelnoho obsluhovuvannia» [Professional standard «Master of hotel service»] (2021), 629-21, 30 p. [in Ukrainian].
12. Semenova, A.V. (2006). Slovnyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky [Dictionary-handbook of professional pedagogy]. Odessa : Palmira. 221 p. [in Ukrainian].
13. Trukhan, M.A. (2016). Formuvannia hotovnosti maibutnykh sotsialnykh pedahohiv do diialnosti z rozv'iazannia profesiinykh konfliktiv u zakladakh osvity [Formation of the readiness of future social pedagogues to resolve professional conflicts in educational institutions] : avtoref. dys. na zdobuttia naukovoho stupenia kand. ped. nauk : 13.00.04. Rivne: Nats. un-t vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia. 20 p. [in Ukrainian].
14. Furdui, S.B. (2017). Kompetentnisnyi pidkhid u vyshchii shkoli v Ukraini: rozrobka ta vprovadzhenia idei pry pidhotovtsi fakhivtsiv sotsionomichnoi sfery [Competency approach in higher education in Ukraine: development and implementation of ideas in the training of specialists in the socioeconomic sphere]. *Young Scientist*, 3 (43), pp. 485–489. [in Ukrainian].